

Ons college heeft bij monde van gedeputeerde Van der Kolk aangegeven in oktober 2009 een stand van zaken te schetsen.

Denkrichting

Wij zijn van mening dat het ontwikkelen van het Apeldoorns Kanaal nadrukkelijk gezien moet worden in relatie tot de omliggende omgeving. In de motie wordt terecht gesproken over het geven van een impuls aan de gebiedsontwikkeling mede in relatie tot recreatie, economische en cultuurhistorische ontwikkelingen. Wij constateren dat daarbij zeker ook aandacht besteed moet worden aan ontwikkelingen rond de Hattemerpoort, de Berghuizer Papierfabriek, het ruimte-voor-de-rivierproject Veessen-Wapenveld en het genereren van inkomsten voor initiatieven, bijvoorbeeld via publiek-private samenwerking.

Wij willen een denkrichting uitwerken voor de trajecten Hattem-Wapenveld respectievelijk Wapenveld-Apeldoorn die ertoe gaat leiden dat successievelijk stappen genomen worden voor een nieuwe toekomst voor het Apeldoorns Kanaal. Wij leggen de nadruk op de ontwikkeling van het eerste traject, van Hattem tot Wapenveld en met een doorkijk naar het traject Wapenveld-Heerde. De haalbaarheid van de ontwikkelingen in deze twee trajecten achten wij het hoogst. De aanpak in deze twee trajecten moet er uiteindelijk toe leiden dat naast Rijk en Provincie ook de gemeenten Hattem en Heerde, Waterschap Veluwe en particuliere organisaties financiële middelen ter beschikking stellen om deze denkrichting uit te voeren.

Toekomstperspectief

In een recente studie uitgevoerd in opdracht van de Stuurgroep Apeldoorns Kanaal wordt geschetst dat alle betrokken bestuurders van mening zijn dat de ingrepen aan het kanaal centraal staan. Investeren in het kanaal is echter geen doel op zich. Het maakt onderdeel uit van een bredere ambitie. Dit zijn ambities op het gebied van recreatie, toerisme en werkgelegenheid, ecologie, vastgoedwaarde en cultuurhistorie die passen bij de ontwikkelingen van de Veluwe en de IJsselvallei. Het Apeldoorns Kanaal fungeert dan als katalysator om deze doelstellingen te helpen realiseren.

In de studie wordt voorgesteld om de realisatie van de ambities voor het Apeldoorns Kanaal steeds in het gebiedsperspectief te blijven plaatsen. Wij kunnen ons in dit standpunt vinden, waarbij een gefaseerde aanpak de meeste kans op succes creëert. Daartoe dient dan een richting te worden bepaald voor de gezamenlijk te varen koers. Dit kan worden vastgelegd in (een voorzet voor) een integrale gebiedsvisie. Zo'n visie op hoofdlijnen kan functioneren als paraplu voor de ontwikkelingen rondom het Apeldoorns Kanaal.

Visie op hoofdlijnen

Onze visie op hoofdlijnen ziet er als volgt uit:

- a Het Apeldoorns Kanaal maakt onderdeel uit van de Veluwerand. Dit betekent dat het Apeldoorns Kanaal geen landschap op zich is. De te ontwikkelen kwaliteiten van het Apeldoorns Kanaal staan ten dienste van een groter geheel, te weten het versterken van de diversiteit van de overgang van de stuwwal Veluwe naar de IJssel. Wij zijn dan ook van mening dat alle ontwikkelingen rondom het Apeldoorns Kanaal gericht moeten zijn op het versterken van die diversiteit. Het resultaat is ook dat de belevingswaarde vanuit het Apeldoorns Kanaal gevarieerder wordt, doordat de te ontwikkelen kwaliteiten langs het Apeldoorns Kanaal een verschillend ruimtelijk beeld opleveren.

- b De ontwikkelingsvisie Apeldoorns Kanaal uit de nota "Apeldoorns Kanaal: Aan de slag!" (juli 2006) onderschrijven wij als een belangrijke bouwsteen voor de opmaat naar de toekomst. De twee genoemde metaforen, te weten het kanaal als levend monument en als de kracht van water, zijn ook voor ons de leidraad bij de revitalisering van het Apeldoorns Kanaal. Deze revitalisering willen wij bereiken via een gebiedsgerichte uitwerking om de genoemde diversiteit in het zogenaamde dwarsprofiel te borgen. Wij zijn ervan overtuigd dat de ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal door deze benadering een grotere waarde voor de lokale en regionale leefomgeving oplevert.
- c De bevaarbaarheid van het Apeldoorns Kanaal is voor ons geen doel op zich. Indien uit de verschillende gebiedsuitwerkingen blijkt dat langs het Apeldoorns Kanaal kleinschalige en rustige watersport een kwalitatieve toevoeging is, dan is het varen op het noordelijk pand van het Apeldoorns Kanaal voor ons bespreekbaar. Het varen kan zich op lokaal (bijvoorbeeld in één pand), maar ook op meer regionaal niveau (meerdere panden) afspelen.
- d Voor de gebiedsgerichte uitwerking zijn naar onze mening een tweetal sporen relevant, te weten het autonome en het initiërende spoor. Het autonome spoor betreft ruimtelijke ontwikkelingen, die zich zelfstandig ontwikkelen, meer van lokale aard zijn en waarin een reactieve houding van de provincie op zijn plaats is. De provincie kan hierin wel stimulerend zijn. Bij het initiërende spoor gaat het om ruimtelijke ontwikkelingen, die van provinciaal belang zijn en waarin een proactieve houding van de provincie verwacht wordt. De provincie vervult hierin een trekkersrol, maar ook een stimulerende rol. Voor beide sporen geldt de inpassingsopgave van het Apeldoorns Kanaal. Op dit moment worden er vele initiatieven rondom het Apeldoorns Kanaal uitgewerkt, waarin de provincie op afstand (autonoom) of dichtbij (initiërend) participeert. Wij hechten eraan om onze positie daarin met de partners buiten helder en transparant te maken.
- e Het is dan ook logisch dat de provincie het voortouw neemt in een gebied rondom het Apeldoorns Kanaal, waarin een gebiedsopgave met een provinciaal belang speelt, er voldoende gebiedspotenties zijn voor een zekere haalbaarheid en er draagvlak is bij de betreffende gemeenten. In de omgeving van de panden V en VI in de gemeenten Hattem en Heerde is dat het geval. Wij hebben hier te maken met provinciale opgaven (zoals de Hattemerpoort, de Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld en de herontwikkeling Berghuizer Papierfabriek). De gebiedspotenties om iets aan de panden te ontwikkelen, zijn kansrijk. Zo liggen de panden V en VI bij de instroom van de IJssel, zijn de plaatsen Hattem, Wapenveld en Heerde met hun bebouwde kom direct gelegen aan het Apeldoorns Kanaal, is de afwisseling in het landschap groot en zijn er voldoende, meer lokale aanleidingen om de diversiteit in het landschap te versterken. Zowel de gemeenten Hattem als Heerde hebben het afgelopen jaar een Ruimtelijk Ontwikkelingsplan (visie tot 2025) voor hun grondgebied opgesteld. Hierin geven deze gemeenten ook hun visie over het Apeldoorns Kanaal en haar omgeving.
- f Zo is het vanuit de gebiedsopgaves, gebiedspotenties en draagvlak niet logisch om de panden III en IV, gelegen in de richting van Apeldoorn, op dit moment als provincie verder op te pakken. Er liggen in dit gebied geen grote provinciale opgaven. De gebiedspotenties werken meer tegen dan mee. Zo ligt in pand IV de kruising met de A50 (haalbaarheid), liggen de kernen Vaassen en Epe op afstand van het Apeldoorns Kanaal, is het landschap eentoniger (multifunctioneel agrarisch gebied) en draagt de nabijheid van de A50 bij pand IV niet bij aan de verhoging van de belevingswaarde.

- g De panden V en VI met hun omgeving vragen als eerste om een nadere uitwerking van de gewenste ruimtelijke kwaliteit. Hierbij gaat het om het duiden van de gebiedskenmerken en om de ontwikkeling van de kernkwaliteiten. Hieruit wordt de sturende ambitie gekozen, die richting geeft aan de toekomstige gebruikswaarden in ecologisch, cultureel/sociaal en economische opzicht. Deze gebruikswaarden vormen de basis van de initiatieven, die de komende jaren genomen moeten worden om de gewenste ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Dit betekent dat voor de panden V en VI (van Heerde tot de IJssel) interactief in overleg met de omgeving tot een invulling van de gebiedsopgave moet worden gekomen.

Een overzicht van de panden van het Apeldoorns Kanaal is in de bijlagen bij deze notitie opgenomen.

Proces

De uitwerking van deze visie voor het Apeldoorns Kanaal zal geschieden in samenwerking met primair de gemeenten Hattem en Heerde en verder onder meer de Stuurgroep Apeldoorns Kanaal en het Waterschap Veluwe. Daarvoor willen wij het jaar 2010 gebruiken om af te tasten welke mogelijkheden er zijn om te komen tot een concretiseren van de gebiedsontwikkeling.

In grote lijnen stellen wij ons het volgende voor. De visie op hoofdlijnen willen wij met genoemde partijen bespreken. Daarna kan een uitwerking per deelgebied volgen, met het vaststellen van relevante doelen en passend bij de visie. In een volgende stap kunnen de projecten geïnventariseerd en geactualiseerd worden en worden de kosten en financiële dragers in beeld gebracht. In een pilot kan een en ander geconcretiseerd worden.

Wij verzoeken uw Staten om kennis te nemen van deze notitie.

Arnhem, 6 oktober 2009 - zaaknummer 2009-017880
Gedeputeerde Staten van Gelderland
C.G.A. Cornielje - Commissaris van de Koningin
dr.ir. C. Volp - wnd. secretaris

+ + + + +

bijlagen:

- bijlage 1 Provinciale randvoorwaarden
- bijlage 2 Overzicht van de panden van het Apeldoorns Kanaal

BIJLAGE 1

Provinciale randvoorwaarden

Een voorlopige inventarisatie van (provinciale) randvoorwaarden vastgelegd in beleidsdocumenten levert de volgende informatie op. In aanvulling hierop zal ook onderzocht moeten worden welke eisen door wet- en regelgeving aan de verdere ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal gesteld worden en welke beleidsmatige uitgangspunten andere overheden stellen aan de ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal.

Streekplan

Het Streekplan 2005 stelt dat voor het Apeldoorns Kanaal (op de oostflank van het Veluwemassief en op de overgang naar het open landschap van de IJsselvallei) een gebiedsgericht beleid geldt. Beoogd wordt daarbij een integrale ontwikkeling van een zone langs het kanaal, waarbij functies als waterberging, extensieve (water)recreatie, natuurontwikkeling en mogelijke verstedelijking worden gecombineerd en gekoppeld aan cultuurhistorische thema's.

Met inachtneming van deze aspecten, bestaat er, volgens het Streekplan, tegen de bevaarbaarheid van het noordpand van het Apeldoorns Kanaal (Hattermerpoort) geen bezwaar. Uit een oogpunt van ecologie en waterbeheer is bevaarbaarheid van het zuidelijke pand (Apeldoorn-Dieren) in deze planperiode niet aan de orde. Het Apeldoorns Kanaal is eveneens een belangrijk element in de regio Noord-Veluwe.

Reconstructieplan

Het doel van het Reconstructieplan Veluwe 2005 is het geven van een kwaliteitsimpuls aan een duurzame verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en de daarmee samenhangende leefbaarheid in het landelijk gebied. Dit gebeurt op een dusdanige manier dat de verscheidenheid en de eigen identiteit van de Veluwe behouden blijven. De kwaliteitsimpuls richten zich op de functies landschap, natuur en water, bos, land- en tuinbouw, recreatie en toerisme en wonen en werken.

In het Reconstructieplan zijn zeven deelgebieden onderscheiden en uitgewerkt. Voor het noordelijk pand van het Apeldoorns Kanaal zijn twee deelgebieden relevant. Dit zijn Noordwest IJsselvallei (Blauwe Bron) en Noordoost IJsselvallei (Wei(ij)dse Landschap).

Noordwest IJsselvallei bestaat uit een afwisselend beekdal-lobben- en een broeklandschap op de overgang van hoog naar laag. De ruimtelijke en ecologische kwaliteit van water biedt belangrijke aanknopingspunten voor de versterking van het gebied. Het beekdal-lobbenlandschap is het gebied tussen de rand van de Veluwe en het Apeldoorns Kanaal.

De noordoostelijke IJsselvallei is een open gebied met veel melkveehouderij. Het bestaat uit het Rivierenlandschap van de IJssel en een weteringenlandschap. Het weteringenlandschap ligt tussen het Apeldoorns Kanaal en de uiterwaarden.

Het noordelijk pand van het Apeldoorns Kanaal ligt op het grensvlak van deze deelgebieden.

Het Reconstructieplan stelt dat in het gebied de Blauwe Bron het Apeldoorns Kanaal en de Dorpenweg structuurdragers kunnen zijn als uitgangspunt voor landschappelijke versterking. Het Apeldoorns Kanaal wordt genoemd als een cultuurhistorische en archeologische waarde. Per deelgebied worden zes thema's onderscheiden.

Voor het thema landschap zijn groene wiggen aangewezen. Een daarvan is de Hattermerpoort. Dit is een ecologische poort die tevens een robuuste verbindingzone in het rijksbeleid vormt. Deze wig waarborgt een open uiterwaardenlandschap, een toegankelijk agrarisch cultuurlandschap en het tegengaan van verstening. Voor de wiggen geldt een "ja, mits"-beleid. Dit betekent dat bouwen mogelijk is wanneer dit bijdraagt aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, zowel natuurlijk als landschappelijk. De gerealiseerde nieuwe natuur in de ecologische poorten maakt deel uit van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Voor deze gebieden geldt het strengere "nee, tenzij"-beleid.

Voor het thema natuur loopt de Ecologische Verbindingszone (EVZ) hoofdzakelijk via de waterstructuren zoals het Apeldoorns Kanaal en diverse weteringen.

Ten aanzien van recreatie en toerisme wordt opgemerkt dat er een zoekgebied is aangewezen bij het Kievitsveld en langs het Apeldoorns Kanaal. De lange termijn strategie voor het Apeldoorns Kanaal is er op gericht om het herstel van de oorspronkelijke vaarfunctie voor het gehele kanaal niet onmogelijk te maken. Op korte termijn zal het accent liggen op herstel van monumentale civieltechnische werken als sluiscomplexen, kleinschalige watersportactiviteiten, fietsen en wandelen.

Voor landbouw wordt gesteld dat het accent ligt op de verdere integratie van verschillende functies die goed verweven kunnen worden en die elkaar versterken.

In het kader van wonen en werken kan in een groene wig voor het behoud van de groene structuur nieuwbouw plaatsvinden van nieuwe landgoederen en buitens. Liefs gepaard gaand met sloop van gebouwen elders in de wig.

In het Wei(ij)dse Landschap van de noordoostelijke IJsselvallei wordt het Apeldoorns Kanaal eveneens genoemd als structuurdrager en als cultuurhistorische en archeologische waarde. Ook hier geldt het beleid voor de groene wig van de Hattemerpoort.

Voor het thema natuur is het belangrijk dat de vervuilde waterbodems en oevers behorend tot het natte profiel van het Apeldoorns Kanaal gesaneerd worden.

Het thema water voorziet in de ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal als ecologische verbindingzone.

Ook bij recreatie en toerisme gelden dezelfde uitgangspunten als voor het gebied de Blauwe Bron. Aanvullend wordt opgemerkt dat, gelet op de dominante landbouwfunctie en de nabijheid van de IJssel en de weteringen, er gestreefd wordt naar combinaties van recreatie met landbouw en waterfuncties. Ook zal rekening gehouden moeten worden met de ontwikkelingen rondom het zoekgebied voor dagrecreatie bij het Kievitsveld.

Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland

Het Gebiedsplan geeft aan waar het college van gedeputeerde staten nieuwe natuur wil realiseren. In de Hattemerpoort kan 177 ha nieuwe natuur gerealiseerd worden op basis van de Subsidieregeling Natuur en er is geld beschikbaar voor een aantal hectaren agrarisch natuurbeheer op basis van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

Waterplan Gelderland

In september 2009 is door ons college het gewijzigd Ontwerp Waterplan Gelderland 2010-2015 vastgesteld. Dit plan is ook relevant voor het Apeldoorns Kanaal. Het gehele Apeldoorns Kanaal is een KRW-oppervlaktewaterlichaam. Het ecologisch doel voor dit waterlichaam is gebaseerd op de typering "grote ondiepe kanalen zonder scheepvaart". In dit plan wordt een onderscheid gemaakt tussen het zuidelijk en het noordelijk pand.

Het zuidelijk pand heeft een SED-functie (Specifieke Ecologische Doelstelling). Ook is vanuit dit pand de inzet van oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening in voorbereiding. In dit Waterplan Gelderland worden de functies voor het zuidelijk pand gehandhaafd. Dit is niet verenigbaar met bevaarbaarheid van dit deel van het Apeldoorns Kanaal. Daarom worden intensieve recreatieontwikkelingen (gemotoriseerde recreatie toervaart) op het zuidelijke pand geweerd.

Het Waterplan legt als zodanig geen belemmeringen op voor de ontwikkeling van het noordelijk pand van het Apeldoorns Kanaal.

Verontreinigde waterbodem

In alle documenten komt de verontreiniging van de bodem van het Apeldoorns Kanaal als belangrijk probleem naar voren. In gezamenlijke opdracht van ons college en het Waterschap Veluwe is in het verleden onderzoek gedaan naar de aard en de omvang van de verontreiniging binnen de vijf zogenaamde panden van het Apeldoorns Kanaal: van de Dierense Sluis tot aan de Hezenberger Sluis.

In een factsheet bij het Waterplan Gelderland wordt hierover opgemerkt dat het verwijderen van de verontreinigde bagger door het Waterschap Veluwe na 2015 zal plaatsvinden omdat deze maatregel onevenredig kostbaar is in verband met te hoge lasten.

Inmiddels heeft een marktpartij gesteld dat door middel van een systeem van natte oxidatie de reiniging minder kostbaar kan uitvallen. Volgens een indicatieve berekening tot 40% minder (inclusief btw) dan de berekening van het waterschap. Ambtelijk zijn reeds informatieve gesprekken met dit bedrijf gevoerd. De inrichting waar het verontreinigde slib verwerkt kan, volgens de doelstelling van het bedrijf, vanaf 2012 in bedrijf zijn. Dit initiatief zal in overleg met het Waterschap Veluwe als vaarwegbeheerder verder bestudeerd worden.

PMJP

In het Provinciaal Meerjarenprogramma (PMJP) 2007-2013 is voornamelijk prioriteit gegeven aan de realisatie van de poortgebieden, waaronder ook een aantal ecologische verbindingzones vallen. Voor de ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal is belangrijk dat uitvoering moet worden gegeven aan de Hattermerpoort. Voor de Hattermerpoort geldt als opdracht het waarborgen c.q. het versterken van de samenhang tussen de verschillende initiatieven, het realiseren van een robuuste ecologische poort (verbindingzone EHS/Veluwe) tussen het Central Veluws Natuurgebied en de IJssel en het verbeteren van de algemene ruimtelijke kwaliteit ten behoeve van mens en natuur.

Daartoe wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld. Het uitvoeringsprogramma heeft tot doel het bevorderen en coördineren van de maatregelen die vaak door verschillende partijen worden uitgevoerd, maar die wel goed op elkaar afgestemd moeten zijn om de beoogde ruimtelijke kwaliteiten te bereiken.

In de Hattermerpoort worden drie deelgebieden onderscheiden. Eén deelgebied, het Kanaalgebied, omvat ook (een deel van) het Apeldoorns Kanaal. Binnen de Hattermerpoort is het Kanaalgebied een relatief klein deel, maar wel het deel met de grootste activiteit en de zwaarste opgave voor de Hattermerpoort. Een van die opgaven betreft het passeerbaar maken van de oevers voor fauna door de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Het gebied loopt van de Apeldoornseweg in het westen tot aan de oostoever van het Apeldoorns Kanaal. Binnen dit gebied vallen daarmee de sportvelden, het gehele golfterrein, de Berghuizer Papierfabriek en het Apeldoorns Kanaal zelf.

In het PMJP zijn geen middelen opgenomen voor het bevaarbaar maken van het Apeldoorns Kanaal. Gelet onder andere op de resterende beschikbare PMJP-middelen en de huidige beleidsprioritering zijn de mogelijkheden voor mede-financiering vanuit de provincie in het kader van het PMJP gering. Daarnaast zijn de kosten vrij hoog.

BIJLAGE 2

Overzicht van de panden van het Apeldoorns Kanaal

(bron: ontwerp peilbesluit Apeldoorns Kanaal 2005-2013 Waterschap Veluwe)

